

VID
SEKELSKIFTET

EN
HELSINGE-
KALENDER
AF
AND. JON. HYDÉN

VID
SEKELSKIFTET
HELSINGEKALENDER

AF
AND. JOH. HYDÉN.

MED BIDRAG AF:

trafikchef V. Bäckström, direktör Leman, telegrafkommissarie
Erikson, ingenjör Gustafsson, rektor Liander, kyrkoherde
Brundin, pastorerna Jonzon o. Hultin, organist Jansson,
lärarne Berglund, Hammasröm, Fröberg,
G. Wengelin m. fl.

GÖTEBORG
BONNIERS TRYCKERI AKTIEBOLAG
1901

FÖRORD.

Otvifvelaktigt inträffar under årens lopp många viktiga händelser, som, sedan de i dagspressen blifvit flyktigt refererade och lästa, snart glömmas; men som dock äga ett för landskapet och de enskilda bygderna så pass allmänt och kulturellt intresse, att de förtjäna räddas från förgätenhet. Bland sådana händelser intaga mera bemärkta och för sin ort i ett eller annat afseende betydelsefulla personers fränfälle ett framstående rum, och de aflidnas vänner och anhöriga skola förvisso med glädje se sina vänners bild återgifven och konturerna af deras lif uppdragna.

Att söka realisera denna tanke är »Helsingekalenders» uppgift. Röner den ett välvilligt mottagande och den omsättning, som behöfves, för att icke utgifvaren på densamma skall göra ekonomisk förlust, är meningen att låta kalendern blifva en periodiskt återkommande skrift.

Den som önskar framgång åt företaget kan därför intet bättre göra, än på det sätt han kan understödja detsamma, dels genom att bland vänner och bekanta rekommendera och sprida boken, dels genom att för kommande år till utgifvaren insända sådana fotografier, meddelanden, händelser och beskrifningar m. m., som anses böra förekomma i en följande årgång och som äro ägnade att karaktärisera landskapet under forntid och nutid.

Om uppställning och innehåll kan måhända läsaren och utgifvaren ha olika tankar. Jag har emellertid gjort mitt bästa, för att göra boken intressant och innehållsrik, och mottager med tacksamhet förslag till bättre uppställning samt ett rikare och mera omväxlande innehåll i en kommande årgång.

Ljusdal den 1 Nov. 1901.

And. Joh. Hydén.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING:

	Pag.
Förord.....	3
Vårt konungahus	6
Hans majestät konung Oscar II (porträtt)	7
Vak upp!	8
Ärkebiskop A. N. Sundberg	9
Ärkebiskop J. A. Ekman.....	10
Statsrådet A. Th. Odelberg.....	11
Landshöfdingen grefve H. E. G. Hamilton.....	13
Helsinglands fornminnessällskap	15
Höstmarknaden i Hudiksvall 1900 ..	19
Bankofullmäktigen och riksdagsmannen Olof Jonsson i Hof	21
Meddelanden om folkhögskolan i Bollnäs	23
Bollnäs kvinnliga folkhögskola	26
D:r Alfred Steinmetz	28
En industriens storman (Adolf Unger).....	34
Järfsjö sjukhus för spetälske.....	38
Julius Brun	44
Helsinglands Linspinneri	49
Några Ljuspunkter i Färila	52
Kårböle	57
Fattigvårdsväsendet i Ljusdal under det 19:de århundradet	59
Skärgårdsfisket i Helsingland.....	66
En lekens förkämpe i skolorna. (August Elfving)	71
Dala—Helsinglands Järnväg	75
Edsbyn	77
En grustågsurspåring i Alfta under järnvägsbyggnaden	80
Hybo ångsåg	81
Rådman Johan Gustaf Brolin	84
C. O. Vidmark	86

Mohed ...
 Gullgrufva
 L. G. Sö
 E. A. Wa
 Johan Jo
 Sägverks
 Inspektör
 P. F. Sö
 Robert T
 Josef Ar
 Pastor E
 Claës H
 August
 Fru Chr
 Vid Fru
 Kyrkohe
 Kristian
 Karl Ax
 Per Jon
 Per Per
 John S
 Anders
 Axel Co
 Erik Hj
 En oly
 Dubbel
 Johan
 Lars Pe
 Helsing
 Vy af
 Nu är

	Pag.
Mohed	89
Gullgrufva	94
L. G. Söderblom	95
E. A. Wahlman.....	97
Johan Johansson	99
Sågverksägaren Jon Jonsson å Backa.....	100
Inspektor Per Erik Fahlander	102
P. F. Söderblom	103
Robert Theodor Isakson	105
Josef Andreas Nordlinger	107
Pastor Ernst Gustaf Hultman	108
Claës Herman Gottfried Lundqvist	110
August Enderberg.....	112
Fru Christine Andersson.....	114
Vid Fru Christine Anderssons graf	116
Kyrkoherden J. Söderblom.....	118
Kristian Imanuel Harnisch	120
Karl Axel Jennische.....	121
Per Jonsson	122
Per Persson i Idenor. (En bortgången naturläkare) ...	124
John Ståhlberg	126
Anders Kolmodin	128
Axel Constantin Tunelli	129
Erik Hjalmar Bergvall	130
En olycklig man	131
Dubbelmorden i Delsbo och Arbrå	134
Johan Olsson i Isbo, Delsbo	136
Lars Persson i Kurland, Arbrå	137
Helsingelynnet	138
Vy af Bergsjö	142
Nu är det jul!	143

D:r Alfred Steinmetz.

Alfred Steinmetz.

1831 i Hudiksvall, där hans fader var kyrkoherde. Efter förberedande skolstudier dels i Hudiksvall, dels i Gefle aflade han studentexamen 1851 och prästvigdes 1854. Någon tid därefter förordnades S. till pastorsadjunkt i Järfös. Vid sin ankomst dit fann den unge pastorn ett rikt fält för pastoral verksamhet. Ett nyvaknad troskif hos många i församlingen påkallade en präst med nåd och visdom att kunna både trösta, styrka och leda. S. brann af åstundan att få tjäna med sina gåfvor, och han fick hvad han ville. Många, som stodo i begrepp att separera från kyrkan, vunnos af hans kärlek och foglighet, och hos ännu flera tändes och

närdes genom hans evangeliska predikan en lefvande tro och en sann gudaktighet. Hösten 1857 erhöill S. öfverlärarebefattningen vid gosskolan i Gäfle men utbytte denna efter 3 år mot kapellpredikant- och skollärarebefattningen i Järbo. Här lämnades S. tillfälle att arbeta äfven med pennan. Sålunda öfversatte han under sin vistelse i Järbo Johann Arndts utläggning af konung Davids psalmer, ett digert arbete i två tjocka band, jämte flera andra uppbyggelseböcker. Men äfven för församlingsvården räckte S. till. — Genom flitiga besök i byarna sökte han förskaffa sig kännedom om folket, hemmen och hemlifvet, och plägade då för att väcka intresse för Guds ord inbjuda folket att åhöra en kort utläggning af något bibelställe. Kärleken till folkskolan och intresset för hennes utveckling vunno i styrka, sedan S. trädde i beröring med den om Gefleborgs läns folkskoleväsen så högt förtjänte bruksägaren Hjalmar Petre. I de skolmöten och andra öfverläggningar för kyrka eller skola, som höllos på den tiden, tog S. en liflig och verksam del. Vid ett dylikt tillfälle hade han till åhörare bland andra äfven dåvarande statsrådet F. F. Carlson. Det var vid tiden för seminariernas ombildning, då man mer än eljest hade behof af att för dessa vinna de bästa krafter, som stodo att erhålla. Den klarsynte kyrkoministern hade i S. upptäckt en man, hvars kunskap och begåfning borde komma lärarebildningsanstalterna till gagn, och kort därefter 1865 utnämndes han till rektor för folkskollärarynnese seminariet i Stockholm. Samma år företog han en resa genom Tyskland och norra Schweiz för att studera dessa länders folkskoleväsen. Vid rektorsbefattningen stannade S. emellertid endast fem år. Dels erhöill han förnyade gånger uppmaningar från sin hemort att återkomma och ägna sig åt arbetet i församlingen, dels fann han verksamheten i hufvudstaden, där han jämväl var en eftersökt talare, allt för ansträngande. År 1867 mottog han kallelse att söka

Alfta pastorat, hvilket han också erhö, och som han tillträdde 1870. Här i ett af Helsinglands största och folkrikaste pastorat verkade han i 14 år, delande sin tid mellan församlingsvård, skriftställarskap och filantropisk verksamhet, som afsåg skola, mission, nykterhet och sedlighet. Församlingens skolväsen låg honom städse nära om hjärtat. Genom att för skolorna anskaffa dugliga lärarekrafter vann han folkets förtroende för skolan, och på det sättet lyckades han i sin församling få till stånd en jämnare skolgång än i de flesta andra socknar på den tiden. Arbetet i skolan understödde han dels genom råd och anvisningar till lärarne, dels genom besök i deras skolor. Icke så sällan ställde han dessa besök i samband med ett bibliskt föredrag för föräldrar och andra inom byn boende. — Därigenom att S. 1874 erbjöds en plats i den kommitté, som af Gefleborgs läns landsting blifvit tillsatt för undervisningsväsendet, kom han i tillfälle att med sin mångsidiga begåfning och rika pedagogiska erfarenhet utöfva ett gagnande inflytande på utvecklingen af folkskoleväsendet i länet. I hvarje ny och betydelsefull insats på detta område under de senaste 20 åren har S. haft en verksam del, såsom uti upprättandet af länets folkhögskola 1878, anordnandet af pedagogiska öfningskurser 1885 och 1889, utgifvandet af en skolkarta öfver Gefleborgs län m. m.

År 1883 nämndes S. till prost öfver Södra Helsinglands kontrakt och samma år till kyrkoherde i Bollnäs pastorat, sedan han vid kyrkoherdevalet erhållit de flesta rösterna. Vid tillträde af detta ärkestiftets folkrikaste landspastorat lades på S. utom det omfattande pastoraliska arbetet flera nya officiella uppdrag. Sålunda nämndes han till ledamot och v. ordförande i direktionen för statens läroanstalt för öfveråriga döfstumma i Bollnäs samt till ordförande i styrelsen för Gefleborgs läns i Bollnäs förlagda döfstumsskola; hvarjämte han såsom ledamot af landstingets undervisnings-

kommitté hade öfverinseendet af länets småskoleseminarium och folkhögskola sig ombetrodt. Inom församlingen hade S. ett trettiotal folk- och småskolor att såsom lokalinspektör öfvervaka samt dessutom en privat elementarskola, för hvars upprättande han var verksam, och som sedermera alltfört påkallade hans råd och bistånd vid ledningen. Om sorgen för dessa skolor togo en dryg del af hans tid och krafter i anspråk. Mycket sällan träffade man honom ensam, då han var hemma; besökande från morgon till kväll, än församlingsbor, än lärare, än ämbetsbröder, som kommit för att rådföra sig med honom och däremellan sammanträden, sjukbesök eller resor i angelägenheter, som rörde församlingen eller de under hans vård stående skolorna. Då tiden ej medgaf S. att öfvervaka alla terminsafslutningarna i folkskolorna, började han under de senare åren att hålla vårterminsafslutningarna i kyrkan medelst en enkel barn gudstjänst. De i sammanhang med höstterminsafslutningarna stående afgangspröfningarna ledde han helst själf, och det var endast i nödfall han för någon sådan anlitade sina ämbetsbiträden. Men med allt detta skötte S. tillika den egentliga pastoralvården. Predikade gjorde han hvarje söndag antingen i moderkyrkan, i något af kapellen, eller höll han aftongudstjänst i kyrkan eller bibelförklaring i någon skola. Huru det var honom möjligt att räcka till för allt, torde kunna förklaras endast därigenom, att han på grund af sin rika begåfning, kunskap och erfarenhet arbetade med ovanlig lätthet, samt att han för den vidlyftiga pastorsexpeditionen hade god hjälp af sina ämbetsbiträden.

Söndagsskola, mission och nykterhetsverksamhet hade i S. en varm vän och främjare. Strax efter hans ankomst till Bollnäs upptogs på hans föranstaltande en evangeliskt-luthersk söndagsskola, i hvilken bland andra hans dotter deltog som lärarinna. För Södra Helsinglands missions-

förening, hvars verksamhet han stödt sedan återkomsten från hufvudstaden, var han ordförande de senaste tio åren; uti anordningarna af de stora årliga missionsmötena var han den ledande och hans hem ett öppet härberge för biträdande så väl lekmän som präster. Ett i Bollnäs under de senare åren stiftadt förbund för befordrande af nykterhet, sedlighet och god barnuppfostran var ock hans verk. Härtill anknöt sig hos honom under allra sista tiden tanken på att söka åstadkomma ett hem för vanvårdade barn, en tanke, som han emellertid nu lämnat såsom ett arf åt sin församling att förverkliga.

S. bibehöll alltjämt ett lefvande intresse för folkskolan. Den erfarenhet, han samlat såsom lärare, nedlade han uti en ganska omfattande pedagogisk skriftställareverksamhet. Öfvertygad om att endast god undervisning och efter barnens förmåga afpassade läroböcker kunna väcka och vidmakthålla kärlek till kristendomsundervisningen, gjorde han till sin uppgift att skriva öfver detta ämne. Hans första arbete var den bekanta bibliska historien, som, utgången i flera upplagor, vunnit en vidsträckt spridning, och som under lång tid var erkänd såsom den bästa läroboken i detta ämne här i landet. Sedermera har han utgifvit handbok och en karta till bibliska historien, Marci evangelium med förklaringar, en förträfflig handledning i bibelkatekisation, samt Luthers lilla katekes och den antagna utvecklingen med kursfördelning. Under de senaste två åren var han sysselsatt med att utarbета svenska folkskolans historia; detta arbete lämnar han nu emellertid ofullbordadt efter sig.

S. var en mycket framstående talare; och han torde såsom sådan med skäl kunna räknas till de yppersta i vårt land. Sakinnehållet, sofradt från tyngande biomständigheter, vällde fram i väl afmätta, logiskt grupperade tankeperioder, belysande och bevisande, alltid fängslande. Begåfvad med ett ovanligt vackert och kraftigt organ hade

han en sällspord förmåga att med sin klara välljudande stämma framsäga sitt föredrag så värdigt, så högtidligt, att hvarje sats liksom pressades in i åhörarne. Intrycket understöddes af hans ståtliga gestalt, hans blida anlete och den vårdade form, hvori han städse klädde sina tankar.

Visserligen var S. i första rummet andlig talare, men hans intressekrets var för stor att binda honom enbart vid predikstolen. I de större skolmötena under 60- och 70-talen var S. en verksam deltagare, likaså vid länsläraremötena i Bollnäs, Hudiksvall, Gefle och Söderhamn, vid hvilka han uppträdde dels med föredrag, dels med sakrika inlägg i diskussionen. Vid dessa större skolmöten äfvensom vid de stora prästkonferenserna i Gefleborgs län anlätades S. gärna såsom ordförande, ett uppdrag, som han alltid skötte på ett utmärkt sätt. Lifligt intresserad för föreningen Svenska Folkskolans Vänner, i hvars program han läste sina egna tankar om kristendomsundervisningens uppgift och betydelse, skyndade han att sluta sig till denna, då 1887 en lokalförening bildades inom Helsingland. Uti föreningens möten deltog han alltid, så vidt det var honom möjligt, och bidrog därvid i väsentlig mån till att göra dem både angenäma och lärorika.

S. var typen af en präst i sin prydna. Personligheten, umgänget, talet — allt var vårdadt, utan att han därigenom blef stel och fränstötande. Hans anlete återspeglade ett inre, där ljus, kärlek och frid bodde samman. Gärna tänkte han väl och dömde mildt om medmänniskor, ty äfven i skuggorna hos en sak upptäckte han de ljuspunkter, som möjligen kunde finnas. Fridsam och foglig var han ytterst rädd för att såra någon och led hellre än att bruka den makt och rätt, han kunnat hafva. Så väl genom dessa egenskaper som genom sin mångsidigt gagnande verksamhet tillvann sig S. en odelad högaktning hos både vänner och olika tänkande, liksom han ock därigenom hos alla,

med hvilka han kom i beröring — präster, lärare, församlingsbor — beredt sig ett ovanligt hedrande eftermäle, som förvisso skall länge fortleva i den trakt, där han lefvat och verkat.

S. hugnades med många utmärkelser. Sålunda var han sedan 1868 under några år e. o. kungl. hofpredikant, 1884 nämndes han till ledamot i andliga ståndet af kungl. Nordstjärneorden och 1893 till teologie doktor. Præses vid ärkestiftets prästmöte 1885 utsågs han 1888 till ombudssuppleant och 1893 till prästerligt ombud vid kyrkomötet för Uppsala stift. Han hade iakttagit, att med hvarje utmärkelse, som kom honom till del, följde ett lidande, en tuktan tätt efter i spåren. Då han några månader före sin död hade lyckan att få hemföra en maka, som syntes honom gifven till förljufvande af hans återstående dagar, undrade han därför, hvad därefter skulle följa. Svaret kom Marie bebådelsedag 1894, då han efter några dagars sjukdom afled, sedan han för de närvarande förklarar sig nöjd med Herrens vägar och betygat, att Kristus var hans lif, döden hans vinning.

C. G. Liander.

och dels
bro såg
kvarnve
till hör
brygger
neri, N
Forsän
smedja
kaniska
tillhöra
och m
m. m.
citetsv
tegelv
kakelf
samt
med
elektr
Af
läggn
bruk
anla
snick
20-ta
Ung

Fattigvårdsväsendet i Ljusdal under det 19:de århundradet.

Fattigvården i Ljusdals församling har under det gångna århundradet nått en utsträckning, som väl ingen vid århundradets början kunde ana.

Den fattigvård, som vid århundradets början ägnades de fattiga, bestod däruti, att de personer, som voro oförmögna till arbete, men orkade stryka omkring, fingo för-

Ljusdals fattiggård.

sörja sig med tiggeri, hvilket här likasom i andra socknar i vårt land under forna tider var det vanligaste sättet för utfående af fattighjälp.

Först genom 1847 års fattigvårdsförordning gafs det uttryckliga påbudet att ordna fattigvården så, att bettlande förekommes.

Personer, som voro behäftade med smittosamma eller obotliga sjukdomar såsom kräfta, fallandesot, spetälska m. m., hvilkas vistande bland andra människor vore ohyggligt

eller skadligt, finge intagas på hospital, som underhölles af staten.

För ålderdomsskröpliga och ofärdiga personer, som ej kunde försörja sig själfva, skulle närmaste anhöriga eller församlingen draga försorg »på lämpligaste sätt».

Prosten Frankenberg, som i så många afseenden lämnat spår efter sig i sin kraftiga verksamhet för socknens bästa, grep äfven ordnande in i fattigvårdsförhållandena.

Till förekommande af det allmänna tiggeriet beslöts på hans förslag redan 1802, att tiggeriet skulle *förbjudas*, och att församlingen skulle sörja för sina fattiga genom att anslå $\frac{1}{2}$ kappe korn, $\frac{1}{2}$ fjärding strömning, $\frac{1}{2}$ fjärding salt samt ett kvarter ärter för hvarje öresland. Dessa natura-artiklar skulle på en bestämd dag inlämnas i sockenmagasinet samt på bestämda, från prädikstolen kungjorda tider af organisten och sockenskrifvaren utdelas till de fattiga under pastors öfverinseende.

År 1802 utgjorde fattigkassan endast 92 Rid., men under 16 år eller 1818 hade den genom Frankenbergs outtröttliga nit för och omvårdnad om densamma växt till 700 Rid. banko.

1816 utdelades bland 12 fattiga 16 tunnor säd och 11 Rid. i penningar, 1817 bland 12 fattiga 17 tunnor säd och 19 Rid. i penningar och 1820 bland 15 fattiga 16 tunnor säd och 20 Rid. i penningar.

Innan en person erhöll fattigunderstöd, var det vanligt, att han skulle donera den egendom, han ägde till fattigkassan. Fullständig bouppteckning upprättades, underskrefs och beedigades. Vid dödsfall såldes sedan hans kvarlåtenskap på auktion och medlen öfverlämnades till fattigkassan.

År 1852 beslöts på sockenstämma, att socknen skulle indelas i 14 fattigrotar. Samma år beslöts äfven att för 600 Rid. inköpa aflidne skräddaren Lundströms gård i Stenhamre (den s. k. Edbomska gården) för att repareras och

användas till fattighus. De 14 hjon, som då gingo på socknen, skulle där inrymmas och förses med allt, hvad till deras nödtorft hörde.

Prosten Hallgren har i sin ämbetsberättelse af år 1859 härom lämnat följande utförliga berättelse.

»Fattigvården ombesörjes, dels genom inrättandet af ett s. k. fattighus, dels ock genom tillfälliga understöd. Förr var socknen indelad i 14 rotar, på hvilka lika många fattighjon underhöllos, men då därmed mindre ordentligen ansågs tillgå och tunga besvär det åtföljde, inköptes för fattigkassans tillgångar en stugubyggnad med åtföljande nödiga uthus, hvilka därefter utaf församlingen för ändamålet inreddes. Byggnaden är indelad i tvänne medelmåttiga rum, i hvilka hvardera könets fattiga och husvilla härbergeras samt ett mindre för sköterskan och förestånderskan. För närvarande äro 17 personer där intagna, men dessas antal kan om så påfordras uppgå till några öfver 20. Dessa förses med allt erforderligt till lifvets uppehälle. Omkostnaderna därtill uttagas antingen genom uppbådning och tillskott af socknemännen eller genom kontant betalning af fattigkassan, hvilken underhålles efter nyligen taget sockenstämmebeslut med en s. k. fattigafgift, utgörande 50 öre af hvarje mans- och 25 öre af hvarje kvinsperson inom församlingen, då den är där mantals- och skattskrifven.

Den på sockenstämma antagna förestånderskan tillhör att handhafva hushållningen och med biträde af andra mindre svaga bland dem, de sjukes skötsel, samt för att upprätthålla ordningen och uträtta de tyngre bestyren äro tvänne nära boende sockenmän äfven i sockenstämma utsedda. Af kassan aflönas förestånderskan med 1 Rid. och 50 öre i veckan samt fri mat och uppsyningsmännen med tillsammans 15 Rid.

Andra hjälpbehöfvande personer som tillhöra församlingen erhålla efter deras behof större eller mindre under-

stöd antingen uti matvaror eller pänningar eller ock båda delarne, allt efter fattigvårdsstyrelsens pröfning och anordning.

Värnlösa och fattiga barn, som sakna föräldrar eller andra anhöriga och vårdare, inackorderas hos andra personer, som vilja åtaga sig deras uppfostran mot en billig årlig ersättning af kassan efter styrelsens pröfning och hvilken nu i afseende på några få uppgår till nära lika belopp som de hvilka består för vanliga barnhusbarn.

Någon egentlig missbelåtenhet med dessa åtgärder har väl icke försports, men väl från ett och annat håll klander öfver omständigheter, som för närvarande icke kunnat förekommas.»

Första styrelsen för fattighuset utgjordes af pastor Sefström, som varmt nitälskade för de fattiga samt postmästaren F. Wallberg. Föreståndare för fattighuset blefvo nämndemannen Jon Jonsson i Gärde samt efter honom landstingsmannen Olof Jonsson i Kafven och kyrkovärden Johan Johansson i Stenhamre. Till föreståndarinna valdes pigan Karin Johansson i Sjöbo.

1853 beslöts att dela fattigkassan mellan Ljusdal och Ramsjö i förhållanden till folkmängden. Till följd af kassans minskning härigenom beslöts på sockenstämma 1857 att höja uttaxeringen från 4 skilling banco till 16 skilling banco för hvarje mantalsskrifven person samt att kaffe, socker, tobak och snus icke vidare skulle beståas fattighjonen äfven som att hjonen skulle sysselsättas med linspinning. Husfolket åtog sig att för hvarje mantalsskrifven person betala 8 skilling banco. Så sent som 1874 uttaxerades för fattigvårdens behof endast 3,620 kr.

Redan 1876 synes man emellertid hafva varit för trångbodd i det gamla fattighuset, hvarföre en komité tillsattes med uppdrag att söka ordna fattigvårdsförhållandena. Komitén, som utgjordes af komminister F. Hellström, handlandena

P. Sundberg och C. Skilling samt ingenjör Hartman insågo snart att det gamla fattighuset numera var alldeles för litet för socknens behof och att fattigvården nu borde ordnas på annat sätt än förut samt gingo i författning om inköp af hemmanet Bäckänge n:o 2 för ett pris af 18,000 kronor. Stämman godkände det gjorda köpet, och då åbyggnaderna på hemmanet voro dåliga, började redan det följande året den nuvarande fattiggården att uppföras.

Revisionsberättelsen för 1879 visar att utgifterna för den nybyggda fattiggården dittills utgjort 57,696 kr. Snart tillkom äfven ny ladugårdsbyggnad, som kostade församlingen öfver 20,000 kr. Medel till allt detta erhöles genom ett amorteringslån å 50,000 kr. af Upsala domkapitel.

År 1897 uppfördes på platsen ett skolhus, som förutom skolsal och afklädningsrum äfven inrymmer bostadsrum och kök för lärarinnan, 2 större sofrum för fattiggårdens barn samt rum för barnvårdarinnan. Ensamt denna byggnad betingar en kostnad af omkring 6,000 kr.

Hufvudbyggnaden å fattiggården är ett större tvåvåningshus af trä. Nedre våningen inrymmer kök, matsal, bostad för rättaren samt 4 större rum för hjon. I öfre våningen finnes en större arbetssal, som äfven användes vid andaktsstunder, bostad för föreståndarinnan och vårdarinnan samt 6 rum för hjon. I ladugårdsbyggnaden finnes äfven arbets-salar samt rum för sinnessjuka m. m.

Afkastningen af jorden är långt ifrån tillräcklig för fattiggårdens behof. Höskörden blir i allmänhet ganska god, men potatis och sädesskörden blir ringa och ofta frostskadad tillfölje af jordens frostländta belägenhet. I vanliga fall vinterfödas 16—18 kor, 3—4 hästar samt nödiga småkreatur.

Under år 1900 voro å fattiggården intagna 159 hjon, af hvilka 86 erhöles full försörjning, de öfriga under längre eller kortare tid af året med tillsammans 42,829 kostdagar. Kostnaden belöpte sig till 41,7 per dag för hvarje hjon.

U
Skuld
Inköp
Nybyg
Foder
Provia
Beklä
Till f
Tillfä
Helse
Lasa
Tillfä
Ränt
Bran
Ordf

Tillg

vård
hvar
vård

fatti
E.
And
mar

Utgifterna för samma år upptaga följande poster:

Skuld från föregående år.....	4,475: 70
Inköpta inventarier	550: 81
Nybyggnader och reparationer	4,145: 36
Foderinköp och omkostnader för jordbruket	1,955: 92
Proviant	10,007: 94
Beklädnad	2,688: 05
Till fattiga från främmande kommuner	361: 36
Tillfälliga bidrag till fattiga inom församlingen ...	4,704: 16
Helsovård	1,277: 50
Lasarettsvård	184: 50
Tillfällig sjukvård	1,341: 44
Räntor och amorteringar.....	4,530: 18
Brandstodsafgifter	180: 85
Ordförandens arvode, porton m. m.	388: 86

Summa kr. 37,502: 03

Tillgångarna utgjorde vid årets slut 51,223: 47 kr.

Intill 1878 hade kommunalnämnden ombesörjt fattigvården i församlingen. Sedan dess har en *särskild* styrelse, hvars medlemmar väljas för en tid af 4 år, handhaft fattigvårdens angelägenheter.

Följande personer hafva från 1878 varit ordförande i fattigvårdsstyrelsen; komminister F. Hellström, ingenjör E. H. Bergqvist, handl. C. Schilling, nämndemannen John Andersson, kapten J. G. Vidmark, handl. A. Signeul, hemmansägaren Joh. Persson, hemmansägaren G. Hamrén.

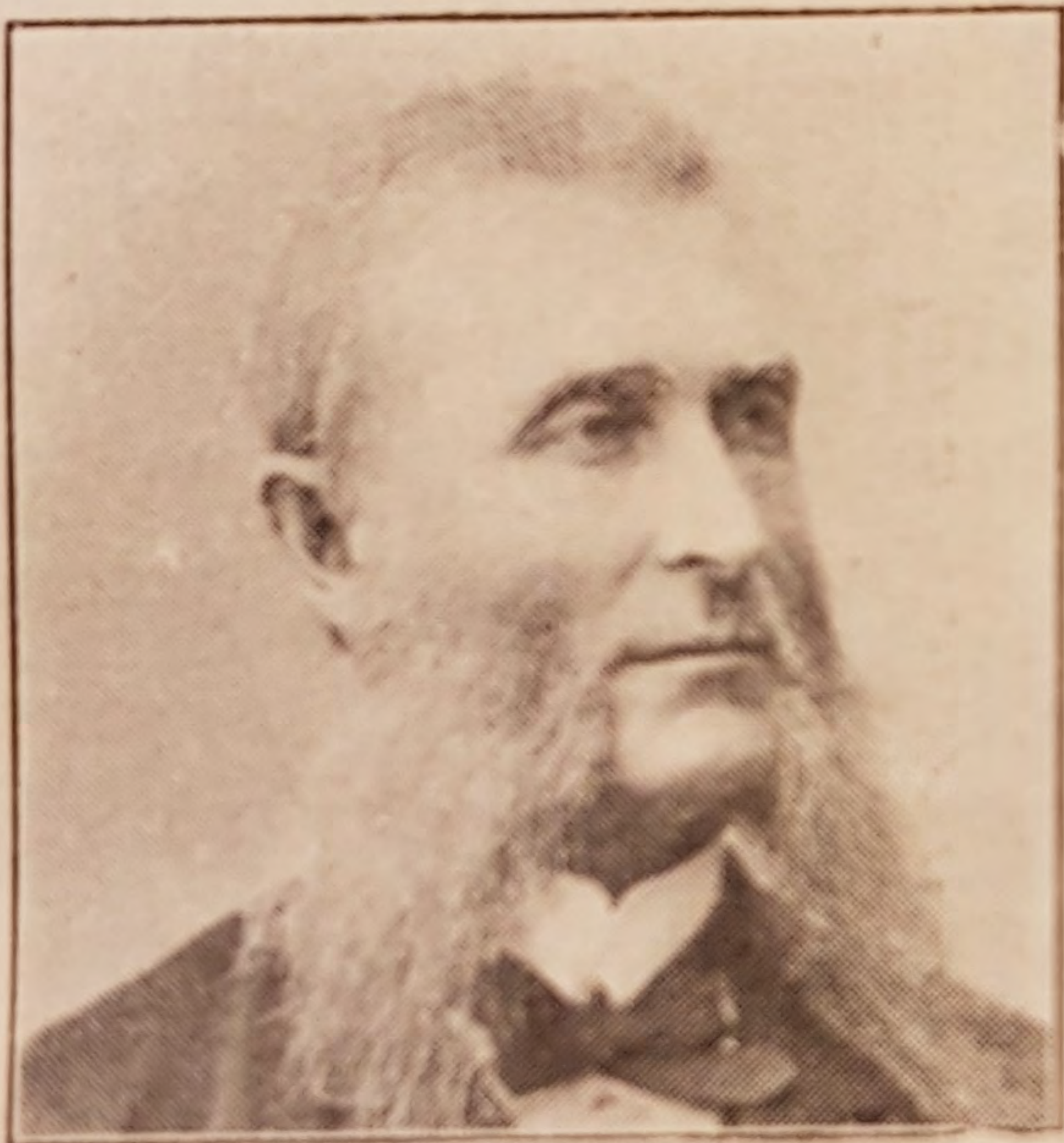

E. H. Bergqvist.

F. Hellström.

C. Schilling.

J. Persson.

J. G. Widmark.

A. Signeul.

Hotell eller gästgifvaregårdar vid Bollnäs, Alfta, Edsbyn, Woxna, Furudal ($1\frac{1}{2}$ mil till Arfvets gästgifvaregård), Skattungbyn och Orsa.

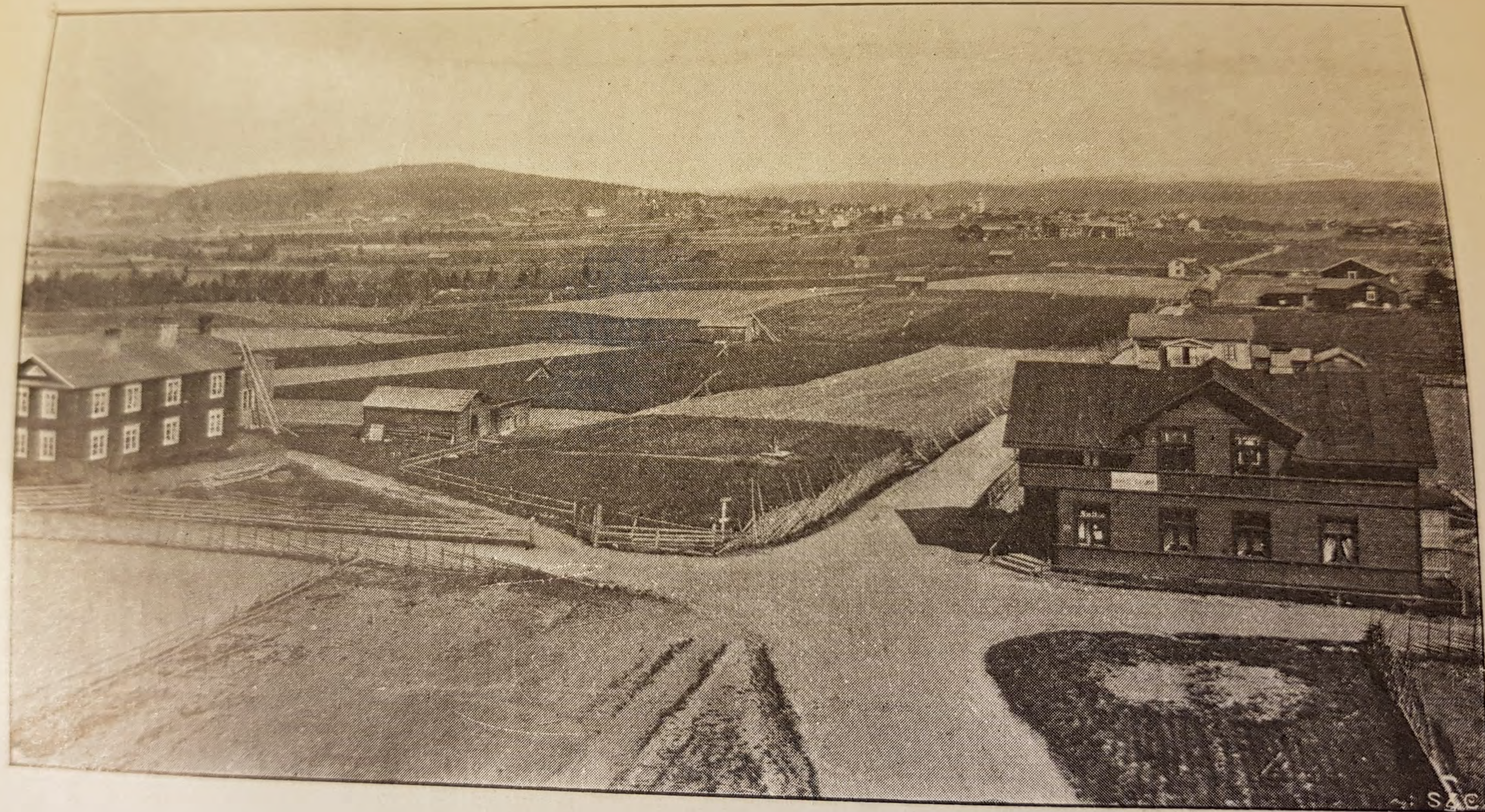
V. Bäckström.

Edsbyn.

Sedan gammalt hade jag hört Ofvanåker och särskildt Edsbyn beprisas såsom en bland de vackraste och mest välbyggda platser i Helsingland. Det var därför icke utan stora förväntningar, som jag, sedan Dala—Helsinglands järnväg blifvit öppnad, företog en resa genom Voxnadalen med Edsbyn som slutmål. Och medgifvas måste, att hvad jag här såg, vida öfverträffade de djärfvaste förväntningar. Det var en vacker sommarafon med utmärkt solbelysning, som min vän S. från tornet af missionshuset visade mig utsikten öfver den hänförande nejden. Den egentliga byn, Norra Edsbyn, liknar härifrån sedt mera en stad än en landsby. Från nyss nämnda utsiktsplats kan man räkna minst 100-tal storartadt byggda och väl underhållna gårdar, som skulle pryda hvilken som helst af våra svenska småstäder. Emellan och bakom de välbyggda bondgårdarna, utbreda sig präktiga ängar och bördiga åkerfält, emellan hvilka Voxnaälven flyter fram än stilla och lugnt, som ett glittrande i otaliga bukter slingrande silfverband, än sjudande och larmande utför forsar och fall. Efter älven ligga sågverk, kvarnar och andra industriella anläggningar, hvilka hvar på sitt sätt söka betjäna sig af älvens kraftiga vattenmassa. Längre bort utbreder sig sjön Vilungen med sin glänsande yta, och därbortom stiga de skogklädda höjderna upp, som en ståtlig fonddekoration till den vackra taflan.

Åkerbruket är här hufvudnäring och har af ålder varit

Edsbyn.

omsor
huru
där b
jordbr
senar
s. k. F
tvänne
och te
tillhan
sådan
hotell
D
delvis
sparsa
barlige
utmärk
barhet,
vidhåll
Se
ligen u
på må
delsvar
med li
ock utr
I c
ligen f
besökt
läge, ä
samt li

omsorgsfullt skött af bygdens idoga befolkning. Kändt är, huru Ofvanåkerbor, som utflyttat till andra församlingar, där blifvit föregångsmän i arbetsamhet och ett välskött jordbruk. Men äfven industri och handel hafva under de senare åren nått en betydlig utveckling. Så hafva vid den s. k. Edsbyströmmen blifvit uppförda spinneri, strömsmedja, tvänne snickeriverkstäder, såg, tvenne garfverier, kvarnar och tegelbruk m. m. En mängd affärsmän i olika branscher tillhandahålla nästan allt, hvad man kan önska sig på en sådan plats som denna, och flera tidsenliga och välskötta hotell hafva under de senare åren blifvit uppförda.

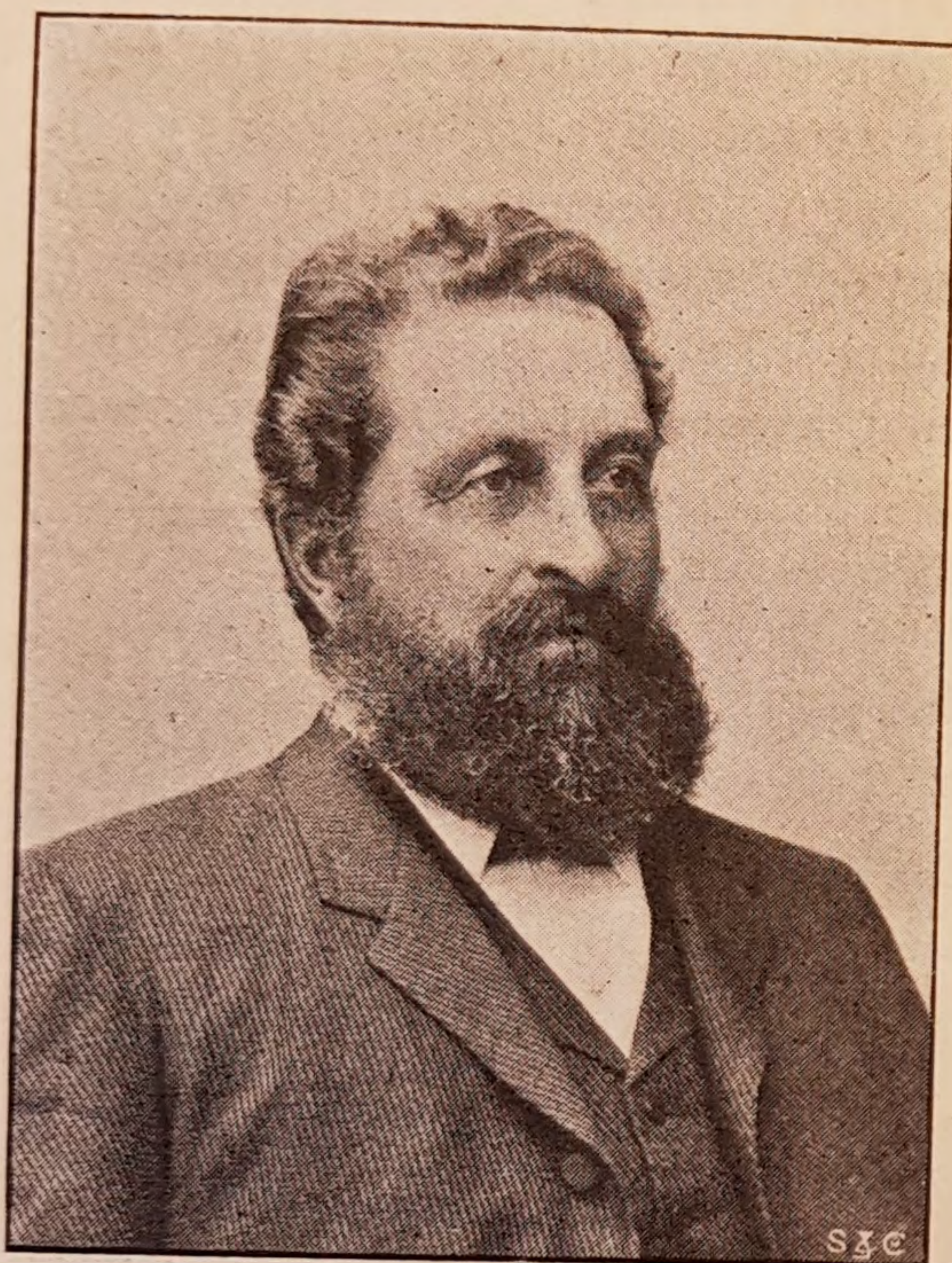
Den rika tillgång på skogsprodukter, som funnits och delvis ännu finnes har jämte befolkningens arbetsamhet och sparsamhet varit en af de förnämsta orsakerna till den synbarligen allmänt rådande välmågan i denna bygd. Ett utmärkande karaktärsdrag för ofvanåkersbon är hans redbarhet, hans fromma sinnelag, hans auktoritetstro och hans vidhållande af det som är gammalt och godt.

Senare tidens förbättrade kommunikationer hafva visserligen underlättat tillgången på rusdrycker, som här lika som på många andra orter i Helsingland äro en begärlig handelsvara; men äfven nykterhetsrörelsen har här omfattats med lifligt intresse. Politisk och kommunal lifaktighet äro ock utmärkande drag hos befolkningen i denna bygd.

I den mån platsen hinner blifva känd, skall den säkerligen för sin härliga natur blifva en omtyckt och flitigt besökt turistort. Järnvägsstationen, som fått ett ofördelaktigt läge, är belägen 36 km. från Bollnäs och 82 km. från Orsa samt ligger 169 meter öfver hafvet. én.

Inspektor Per Erik Fahlander.

Per Erik Fahlander.

Inspektor Per Erik Fahlander föddes den 7 febr. 1837 å Ljusnedals bruk, där hans föräldrar då bodde. Efter att i ungdomen hafva tjänstgjort som bokhållare, erhöll han plats i Wälje, Ljusdals församling, som ombud för Bergvik och Ala bolag, hvilken plats han sedan innehade i öfver 30 år. Både många och betydande voro de skogsaffärer, som af honom under denna tid förmedlades.

Wälje gård.

Af bolagets disponent fick han en tid före sin död det vitsordet, att han städse varit en arbetsam, trogen och redbar tjänare, som åtnjöt bolagets oinskränkta förtroende.

F. var en enkel och flärdfri man, glad och sällskaplig samt ådagalade alltid mot vänner och bekanta i sitt nobla hem en hjärtlig gästvänskap.

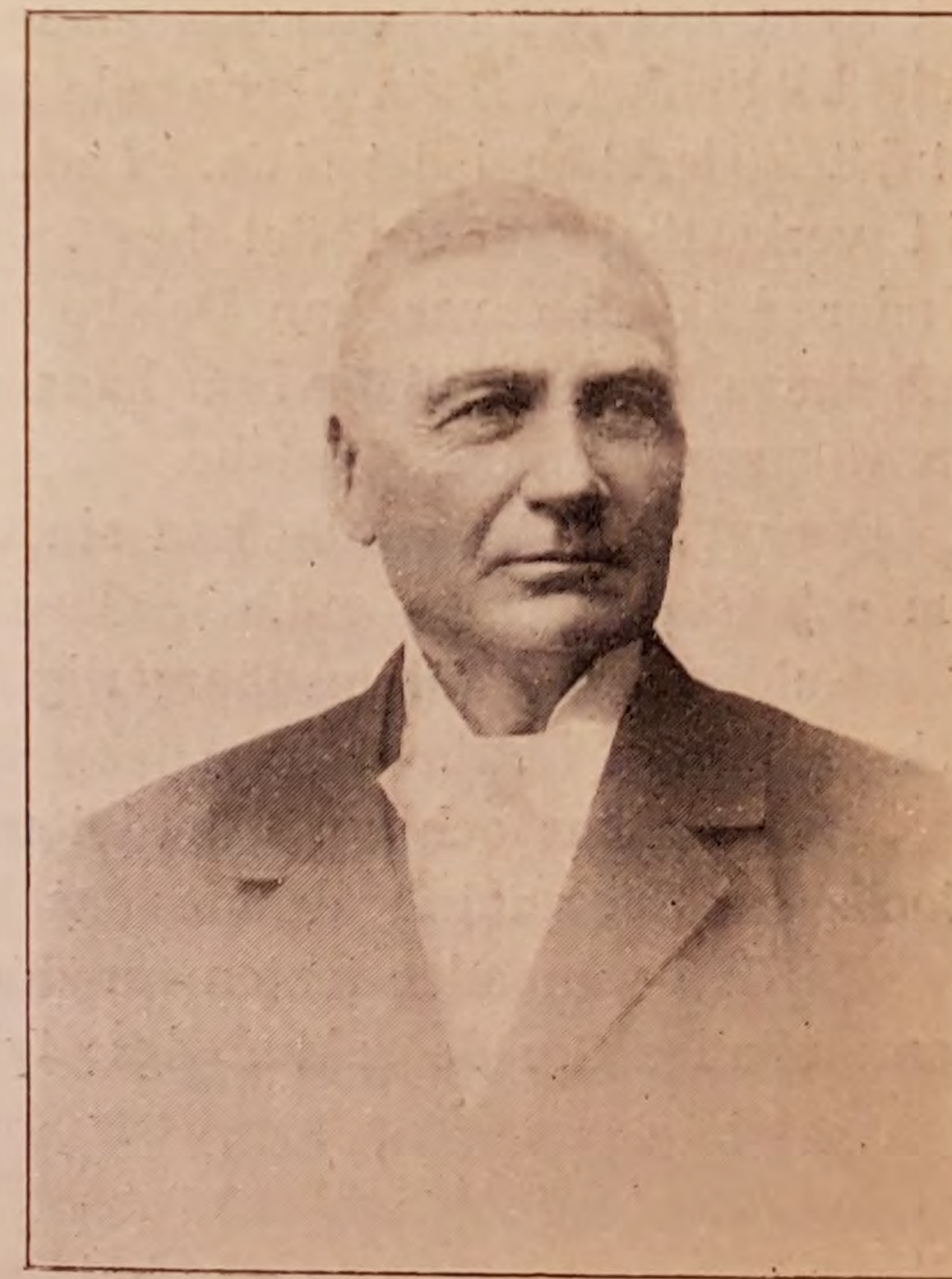
Efter ett långvarigt och tåligt buret lidande, afled han å Wälje gård den 25 maj 1890. Han efterlämnade änka, född Kristina Mathilda Sandberg, samt en son, Kristian Uno Fahlander, som är bokhållare vid Bergviks bolag och en dotter, Ester Mathilda, som är gift med skogsinspektören Härje Crantz i Sveg.

én.

P. F. Söderblom.

I Delsbo afsomnade den 3 juli 1900 kantorn och organisten P. F. Söderblom. Med honom bortgick en man af gammaldags heder och tro. År 1830 d. 27 febr. såg han dagens ljus i samma församling, där han sedan i nära ett halft sekel kom att verka i kyrkosångens och det allmännas tjänst. Han tog 1851 organist- och kyrkosångareexamen i Stockholm och blef organist i Delsbo 1854.

P. F. Söderblom.

Vak upp!

Upp att verka! Upp att möta
Dagens kraf med vaknadt mod
Ej dig höfves vekt förnöta
Livets kraft. Den är för god
Att i fåfäng sorg förspillas.
Låt dig ej af tvifvel villas!

Upp att sjunga! Upp att strida!
Svärdet och din lyra tag!
Stöd och trösta dem som lida,
Värna människorätt och lag
Emot våld och världens ränker.
Gud din sträfvan framgång skänker.

Upp! Dig tusen plikter kalla!
Upp att gälda livets lån.
Mörkets hemska makter alla
Ej bevinga himlens son,
Trygg och nöjd vid fadershanden
Går mot hemmet fria anden.

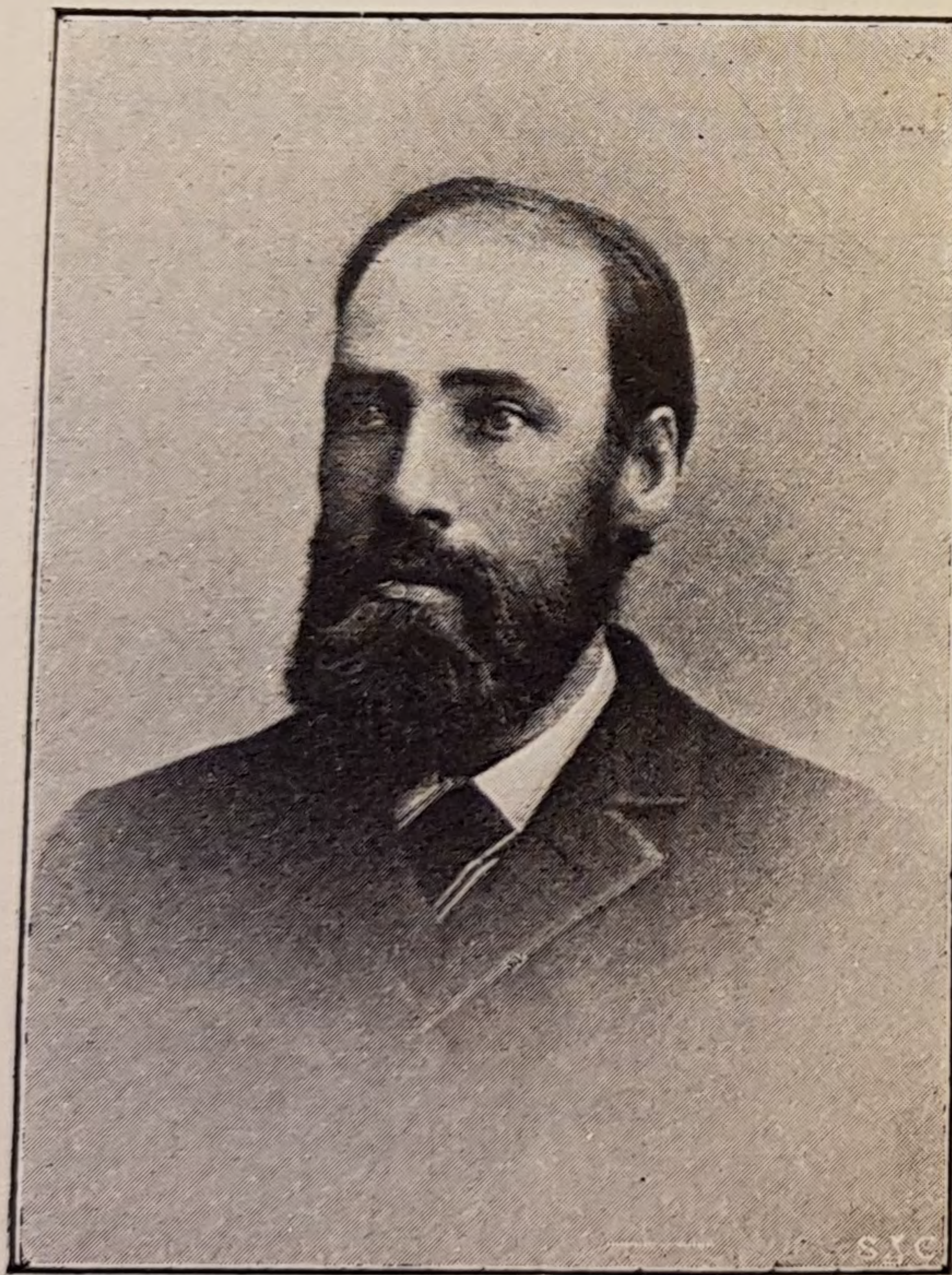
Oscar

logist i Hudiksvall, blef han den 3 maj 1867 prästvigd samt efter åtskilliga misiv. komminister i Arbrå och Undersvik 1862 samt 1866 i Alfta, där han afled 17 januari 1897.

Pastor Jennische var en framstående kommunalman samt allmänt känd och värderad för den pålitlighet, ordning och noggrannhet, hvarmed han utförde alla sina uppdrag.

Per Jonsson.

P. Jonsson.

Folkskolläraren P. Jonsson föddes i Hanebo den 1 mars 1852. Föräldrarna voro hemmansägaren Jonas Persson i Rotemo och hans maka Ingrid Hansdotter. Han aflade småskollärareexamen i Bollnäs 1869 samt folkskollärareexamen i Wexjö 1872, vikarierade i Önningsbergs folkskola i Alfta 1872—74 samt erhöill följande år ord. läraretjänst vid Norrtälje stads folkskola för gossar.

Samma år aflade han organistexamen för direktör Josephson i Uppsala. Efter endast ett års tjänstgöring

Norrtälje, sökte och erhöill han organist- och läraretjänsten i Ramsjö kyrkskola. Redan samma år erhöill han af d:r Steinmetz uppmaning att söka förenade tjänsterna i Alfta och erhöill vid valet alla de afgifna rösterna.

Under åren 1881—83 skötte han andra läraretjänsten vid högre folkskolan i Bollnäs, under hvilken tid hans hustru vikarierade i hans egen skola.

P. Jonsson var utrustad med ett särdeles godt hufvud, ägde goda kunskaper och gjorde sig känd som framstående lärare; han hade ett vinnande sätt, var liflig, rask och handlingskraftig samt ådagalade duglighet på många områden, hvarföre han också i Alfta, där hans verksamhet blef längst, erhöill en mängd förtroendeuppdrag af kommunen och enskilda. Han var under flera år kommunalstämmans ordförande, räkenskapsförare i kommunalnämnden samt i en hel del kassor och bolag, föreståndare för en filial af Gefleborgs läns sparbank samt anförare för församlingens kyrkkör.

Voxnadalens lärareförening tillhörde han till sin död och var en tid dess ordförande samt sedan dess vice ordförande.

Varmt religiös och nykterhetsvänlig, gjorde han, hvad han kunde för ungdomens fostran till gudsfruktan och rena seder på de platser han verkade.

Under de senare åren af sitt lif led han af lungförtätning, som slutligen öfvergick till struplungsot. Efter åtskilliga mellantider af förbättring, bröts slutligen detta verkamma lif, då J. den 9 april 1895 gick att mottaga »den sabbatshvila, som står Guds folk åter».

Han efterlämnade maka, född Strömstedt, 4 minderåriga barn, och 2 bröder, hvaraf en är lärare vid Fjällstedtska skolan i Uppsala och en bosatt i N. Amerika, samt en stor vänkrets.

Lars Persson var för omkring 20 år sedan ägare af gästgifvaregården och tingsstället Kurland i Arbrå, en af socknens största gårdar. Ekonomiska motgångar nödgade honom att sälja gården, men undantog han då ett stycke jord, beläget alldeles intill landsvägen, midt emot gästgifvaregården, och där uppförde han åt sig en trefflig bostad, där han sedan bott med sin hustru.

Lars Persson, som var omkring 65 år gammal, hade under de senaste åren sysslat med kommissionärskap, bland annat genom att i Bollnäsbankerna utföra uppdrag åt trak-
tens befolkning. én.

Helsingelynnnet.

Offret för det hemska mordet i Isbo, Delsbo, hade ej hunnit komma i jorden, förrän ett nytt hemskt dåd, nu i Arbrå, söder om Delsbo, upprörde vårt land.

Inför dessa blodiga taflor tränger sig den frågan fram: Hvad är orsaken till att just helsingebygden sedan gammalt visat sig vara en så bördig jordmån för alla möjliga slags förbrytelser? Beror det ytterst på vissa mörka djup i folk-karaktären eller har det sin grund i sociala förhållanden?

Vi äro ej nog djärfva att vilja påstå oss kunna lämna svar på dessa frågor. Den uppgiften tillhör representanterna för den psykologiska forskningen. Vi vilja endast här framlägga några personliga intryck samt omdömen af personer, hvilka i följd af sina befattningar som själasörjare, domare, åklagare varit i tillfälle att studera helsingelynnnet.

I Helsinglands vapen ser man en bock, som reser sig på bakbenen och lutar ned hufvudet, som gjorde han sig beredd att stöta till. Det är ej fritt ifrån att den där stån-

gande bocken symboliserar en smula helsingens lynne. Han är ej god att stängas med.

Helsingen är en utpräglad karaktär med ljusa dagar och mörka skuggor. Han är oftast mycket intelligent. »Det finnes ej» — förklarade en tjänstgörande domhafvande — »en häradsnämnd i Sveriges rike, som kan jämföras med vår. Nämde männen hålla vid våra öfverläggningar långa, uttömmande och klara anföranden, hvilka skulle hedra framstående jurister». Kommunal- och kyrkostämmorna i Helsinglands kommuner skildras också som synnerligen intressanta.

Den blandning af sällighet och drömmarnatur, som utgör grundstämningen i norrlänningens lynne, påträffar man sällan hos helsingen. Han är full af verksamhetslust och energi. Han måste ha något att gripa sig an med, att »purra med», och det ligger kraft och lif öfver alla hans rörelser.

Ett framträdande drag hos helsingebonden är också hans önskan att ha det solidt och gediget omkring sig. Så fort hans medel det tillåta, bygger han på sin gård, till dess den framstår i villastil med stora glastäckta verandor. Hvert man far genom Helsingland möter man anblicken af dessa präktiga gårdar. Denna åsikt, att »när det skall vara, skall det vara riktigt» gör sig också gällande i kyrkliga och kommunala angelägenheter. På kyrkostämman i Delsbo väcktes härom året förslag att ombygga och försköna kyrkan. Förslaget antogs utan motsånd och kyrkan påbyggdes och förskönades för en summa af omkring 70,000 kr., hvilken inom loppet af två år var fullständigt betald. När en ny komminister skulle anlända till församlingen, lät kyrkostämman, utan hemställan från vederbörande, uppföra ett nytt, rymligt komministerboställe.

Jämsides med dessa ljusa dagar i helsingelynnnet möta oss likväl äfven djupa skuggor. Helsingen är, som vi förut

framhållit, ej lätt att tas med. Han är till ytterlighet envis och tar ej gärna skäl. En oförrätt glömmes aldrig, är den ock af skäligen obetydlig natur, ligger den dock och fräter i sinnet och växer och växer, tills den slår ut i full låga och kräfver hämd. Till följd däraf har ett fullständigt vendettasystem utbildats. När en person funnit sig förorättad af en annan, går han endast och väntar på tillfälle att hämnas. Och till utomstående ger han öppet och oförbehållsamt uttryck för sitt hat och sitt hämbegär: »Den skall jag nog märka! Det är bäst han ser upp, så att han inte en vacker dag får ett knifblad mellan refbenen! Den där skall få varmt en natt» o. s. v. Under spaningarna efter föröfvarna af mordet i Isbo har man fått anvisning på minst ett halft dussin individer, som fällt dylika hotelser mot Olsson. När en helsingbo får något otaldt med en person, vädjar han ogärna till rättvisans handhafvare. Han skaffar sig helst själf rätt. För kort tid sedan blef i Hudiksvall en person svårt knifhuggen och fördes till lasarettet. Då han kom till sans förklarade han, att han ej yrkade ansvar å våldsverkaren: »Jag skall nog själf ge honom betaldt en vacker dag» — menade han.

Detta hämbegär framträder tidt och ofta som de drifvande motiven i Helsingetingslagens brottmålsannaler, liksom ock den djupt ingrodda misstron mot medbrottslingar. Det var det sistnämnda motivet, den aggande misstron, som kom Knifven att begå de mest upprörande af sina mord.

Hvad som genast sticker främlingen i ögonen vid besök i helsingebygderna, är den slapphet i allmänna moralen, som öfverallt spåras. Det är, liksom om luften vore mätad med brottsbaciller. Till och med eljes hederligt folk hafva blifvit smittade af denna sedliga slapphet. Att ha suttit på Långholmen anses ingalunda som något så vidare brännmärkande. Det ligger tvärtom öfver en sådan person

något nimbusartadt; han har upplefvat något, som ligger utanför hvardagssfären med dess enahanda; han har pröfvat på lifvet och har en rikare erfarenhet än vanliga genomsnittsmänniskor.

Sv. Dagbl.

